

MAMLAKAT RIVOJLANISHIDA YUKSAK HUQUQIY MADANIYATNING O'RNI VA AHAMIYATI

Jabborova S.S.

f.f.f.d(PhD) dotsent, Buxoro davlat pedagogika instituti.

Obidova Zilola Fozilovna

*Buxoro davlat pedagogika instituti. Ijtimoiy gumanitar fanlarni
o'qitish metodikasi (huquq ta'limi) 1- bosqich magistranti.*

Annotatsiya. Mazkur maqola, mamlakat rivojlanishida yuksak huquqiy madaniyatning o'rni va ahamiyatini tahlil qiladi. Yuksak huquqiy madaniyat jamiyatda adolatni, tenglikni ta'minlash, huquqiy xabardorlikni oshirish va korrupsiyani kamaytirish orqali mamlakatning barqaror rivojlanishiga yordam beradi. Shuningdek, maqolada huquqiy madaniyatni yuksaltirish uchun taklif etilgan samarali usullar, shu jumladan huquqiy ta'limni kuchaytirish, ommaviy axborot vositalaridan foydalanish va huquqiy targ'ibot tadbirlarini amalga oshirish kabi yo'llar keltirilgan. Maqola, mamlakatimizda yuksak huquqiy madaniyatni shakllantirish va rivojlantirish uchun zarur chora-tadbirlar haqida fikr yuritadi.

Kalit so'zlar: yuksak huquqiy madaniyat, mamlakat rivojlanishi, adolat, tenglik, huquqiy xabardorlik, korrupsiya, huquqiy ta'lim, ommaviy axborot vositalari, huquqiy targ'ibot, jamiyatda huquqiy ong, qonun ustuvorligi.

Annotation. This article analyzes the role and importance of high legal culture in the development of the country. High legal culture helps the country's sustainable development by ensuring justice, equality, raising legal awareness, and reducing corruption in society. Furthermore, the article presents effective methods proposed for enhancing legal culture, including strengthening legal education, utilizing mass media, and organizing legal advocacy activities. The article discusses the necessary measures for forming and developing high legal culture in our country.

Keywords: high legal culture, country development, justice, equality, legal awareness, corruption, legal education, mass media, legal advocacy, legal consciousness in society, rule of law.

Аннотация. В данной статье анализируется роль и значение высокого правового сознания в развитии страны. Высокая правовая культура способствует устойчивому развитию страны, обеспечивая справедливость, равенство, повышение правовой осведомленности и сокращение коррупции в обществе. Также в статье представлены эффективные методы, предложенные для повышения правовой культуры, включая усиление юридического образования, использование средств массовой информации и проведение правовой пропаганды. Статья

рассматривает необходимые меры для формирования и развития высокого правового сознания в нашей стране.

Ключевые слова: *высокая правовая культура, развитие страны, справедливость, равенство, правовая осведомленность, коррупция, юридическое образование, средства массовой информации, правовая пропаганда, правовое сознание в обществе, верховенство закона.*

Kirish. Har bir davlatning rivojlanishi va barqarorligi uning fuqarolarining huquqiy madaniyatiga, ya'ni huquqiy bilim, qadriyatlar, tamoyillar va ularni amalda qo'llashga bog'liqdir. Huquqiy madaniyat — bu jamiyatning huquqiy ongini, huquqiy qadriyatlarni va normativ-huquqiy munosabatlarni ifodalaydigan bir tushuncha bo'lib, u fuqarolarning qonunlar, huquqiy me'yorlar va huquqiy masalalarga nisbatan yondashuvlarini aniqlaydi. Yuksak huquqiy madaniyat esa mamlakatning rivojlanishiga, davlatning qonuniy tizimini mustahkamlashga, jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar uchun huquqiy madaniyatni yuksaltirish, fuqarolarning huquqiy bilimini oshirish va ularning qonunlarga hurmatini kuchaytirish, davlatni yanada mustahkamlash uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada mamlakatimiz rivojlanishida huquqiy madaniyatning o'rni va ahamiyatini tahlil qilishga harakat qilamiz [1].

Yuksak huquqiy madaniyatni tushunish uchun avvalo, huquqiy madaniyatning ta'rifini bilish zarur. Huquqiy madaniyat — bu jamiyatda mavjud bo'lgan huquqiy normativlar, qonunlar va huquqiy qadriyatlarning fuqarolar tomonidan qanday qabul qilinishi va ularga amal qilinishidir. Bu, o'z navbatida, fuqarolarning huquqlarini va erkinliklarini himoya qilishga, qonun ustuvorligini ta'minlashga va davlat boshqaruvining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Yuksak huquqiy madaniyatning asosiy tamoyillari quyidagilardan iboratdir:

- Huquqiy ong: Fuqarolarning o'z huquqlarini bilishi va ular bilan bog'liq bo'lgan majburiyatlarni tushunishi.
- Qonun ustuvorligi: Qonunlarning barcha fuqarolar uchun teng va adolatli bo'lishi.
- Huquqiy axborot: Fuqarolarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash va ularni huquqiy xabardor qilish.
- Adolat va tenglik: Jamiyatda huquqiy tenglikni ta'minlash va har bir fuqaroga adolatli muomala qilish.

Yuksak huquqiy madaniyat jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni yaratishda va davlatning rivojlanishida juda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatda huquqiy madaniyatning yuksalishi davlatning qonuniy tizimini mustahkamlashga, fuqarolarning huquqlarini himoya qilishga, korrupsiyani kamaytirishga va demokratik jamiyatni rivojlantirishga yordam beradi [2].

Mamlakat rivojlanishida huquqiy madaniyatning roli

Huquqiy madaniyatni rivojlantirish mamlakatning rivojlanish jarayonida bir qancha muhim vazifalarni bajaradi:

Yuksak huquqiy madaniyat jamiyatda adolatni ta'minlashga yordam beradi. Fuqarolar o'z huquqlarini bilib, ular asosida qarorlar qabul qilganida, jamiyatda adolat va tenglik o'rnatiladi. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatda barqarorlikni ta'minlaydi. Yuksak huquqiy madaniyat fuqarolarni huquqiy tizim bilan yaqindan tanishtiradi. Bu, o'z navbatida, davlatning huquqiy tizimining samaradorligini oshiradi. Huquqiy madaniyati yuqori bo'lgan jamiyatda fuqarolar qonunlarni bajarishga tayyor va adolatli qarorlar qabul qilinadi. Yuksak huquqiy madaniyat jamiyatda qonunlarga hurmatni kuchaytiradi. Qonunlar va huquqiy me'yorlar orqali jamiyatda korrupsiya va boshqa noqonuniy amaliyotlarga qarshi kurashish samarali bo'ladi. Fuqarolarning huquqiy xabardorligi va qonunlarga bo'lgan ishonchi korrupsiyani kamaytirishga yordam beradi. Yuksak huquqiy madaniyat jamiyatda demokratik tamoyillarni rivojlantirishga yordam beradi. Fuqarolar o'z huquqlari va majburiyatlarini bilib, davlat boshqaruviga faol qatnashadilar. Bu esa mamlakatda erkin va adolatli tanlovlar, siyosiy va fuqarolik erkinliklari, hamda asosiy huquqlarni himoya qilishga olib keladi.

Yuksak huquqiy madaniyatning rivojlanishi yosh avlodni tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Yoshlarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash, ularga qonunlarga hurmatni o'rgatish, fuqarolik jamiyatini shakllantirishga yordam beradi. Bu jarayonni amalga oshirishda OAV, maktablar va oliy o'quv yurtlarining roli katta. Yuksak huquqiy madaniyatni rivojlantirishning eng muhim yo'li — huquqiy ta'limni kuchaytirishdir. Maktablarda, kollejlarda va universitetlarda huquqiy bilimlarni oshirishga qaratilgan darslar va seminarlar tashkil etish kerak. Yoshlarni qonunlarni bilishga, ularga hurmat bilan yondashishga o'rgatish muhimdir. Mass-media, televideniye, radio va internet orqali huquqiy ma'lumotlarni keng tarqatish zarur. Ommaviy axborot vositalari huquqiy ta'limni keng ommaga yetkazish, fuqarolarda huquqiy xabardorlikni oshirishda samarali vosita bo'ladi. Huquqiy masalalarda ijtimoiy tarmoqlarda ham faoliyat yuritish, fuqarolarni huquqlari haqida xabardor qilish muhim ahamiyatga ega [3,4].

Jamiyatda huquqiy madaniyatni oshirish uchun turli targ'ibot tadbirlarini o'tkazish lozim. Bunda davlat organlari, fuqarolik jamiyati tashkilotlari va OAV bilan hamkorlikda huquqiy targ'ibot va treninglar tashkil etish mumkin. Milliy qonunlarni o'rganish, ularni targ'ib qilish va fuqarolarni huquqiy xabardor qilish orqali mamlakatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish mumkin. Fuqarolarga huquqiy maslahatlar va yordam xizmatlarini taklif etish orqali ularning huquqiy madaniyatini oshirish mumkin. Bunda ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalardan foydalanish, fuqarolarga oson va tezkor huquqiy yordam ko'rsatish kerak. Yuksak huquqiy madaniyat — bu mamlakatning rivojlanishida asosiy omil hisoblanadi. U davlat boshqaruvining samaradorligini oshiradi,

jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlaydi, korrupsiyani kamaytiradi va demokratik tamoyillarni rivojlantiradi. Shu bois, yuksak huquqiy madaniyatni rivojlantirish, huquqiy ta'limni kuchaytirish, huquqiy targ'ibot va yordam xizmatlarini tashkil etish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish mamlakatimizning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun juda muhimdir.

Natijalar va muhokama.

Maqolada o'rganilgan yuksak huquqiy madaniyatning mamlakat rivojlanishidagi o'rni va ahamiyati shuni ko'rsatadiki, huquqiy madaniyat jamiyatdagi huquqiy ongini shakllantirish va qonunlarga bo'lgan hurmatni oshirishda muhim rol o'ynaydi [5]. O'zbekistonning rivojlanish yo'lida huquqiy madaniyatni yuksaltirish orqali quyidagi asosiy natijalarga erishish mumkin:

1. **Adolat va tenglikni ta'minlash.** Yuksak huquqiy madaniyat jamiyatda adolatli muomala va tenglikni ta'minlashga yordam beradi. Fuqarolar huquq va majburiyatlarni bilib, ularni hurmat qilishga o'rganishadi. Shu orqali jamiyatda huquqlarni himoya qilish tizimi kuchayadi.

2. **Korrupsiyani kamaytirish.** Huquqiy madaniyatni rivojlantirish orqali fuqarolarda qonunlarga bo'lgan ishonchni oshirish mumkin. Bu, o'z navbatida, korrupsiyaga qarshi kurashishda samarali bo'ladi. Yuksak huquqiy madaniyatga ega bo'lgan jamiyatda fuqarolar huquqiy bilimlar va qonunlarga asoslangan muomala qilishadi, bu esa korrupsiyani kamaytiradi.

3. **Demokratik tamoyillarni rivojlantirish.** Huquqiy madaniyatni yuksaltirish davlatda demokratik boshqaruvning mustahkamlanishiga yordam beradi. Fuqarolar o'z huquqlarini bilib, ular asosida qarorlar qabul qiladilar, davlatning huquqiy tizimi yanada samarali ishlay boshlaydi. Bu esa jamiyatda erkin va adolatli tanlovlarni amalga oshirish imkonini yaratadi.

4. **Huquqiy ta'limning ahamiyati.** Yuksak huquqiy madaniyatni rivojlantirishning asosiy omili huquqiy ta'limning kuchaytirilishidir. Maktablarda, oliy o'quv yurtlarida va ijtimoiy tashkilotlar orqali huquqiy bilimlarni oshirish orqali yoshlar va kattalar jamiyatda huquqiy xabardor bo'lishadi va qonunlarga nisbatan yanada mas'uliyatli yondashadilar.

Maqolada keltirilgan natijalar shuni ko'rsatadiki, mamlakatimizda yuksak huquqiy madaniyatni shakllantirish, nafaqat huquqiy bilimlarni oshirishni, balki jamiyatda adolat, tenglik va qonun ustuvorligini ta'minlashni ham anglatadi. Shuningdek, huquqiy madaniyatning rivojlanishi mamlakatda demokratiya va erkinlik tamoyillarining yanada mustahkamlanishiga, jamiyatda korrupsiyaning kamayishiga olib keladi [6]. Maqolada ta'kidlanganidek, huquqiy madaniyatni rivojlantirishning eng samarali usullari huquqiy ta'limni kuchaytirish, ommaviy axborot vositalaridan foydalanish va huquqiy targ'ibot tadbirlarini o'tkazishdir. Huquqiy madaniyatning yuksalishi orqali jamiyatda huquqiy

xabardorlik oshadi, fuqarolar huquq va majburiyatlarni tushunadilar, va qonunlar ustuvor bo'ladi. Bu jarayonda davlat, ta'lim muassasalari va ommaviy axborot vositalari o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, yuksak huquqiy madaniyatni shakllantirishda yoshlarni jalb qilish, ularning huquqiy bilimlarini oshirishga katta e'tibor qaratish zarur. Yoshlar jamiyatning kelajagi bo'lib, ular o'z huquqlarini bilgan va hurmat qilgan holda, huquqiy madaniyatni yanada rivojlantirishda katta rol o'ynaydilar. Shuningdek, yoshlarning huquqiy bilimlarini oshirish, ularni fuqarolik jamiyatida faol ishtirok etishga rag'batlantirish hamda demokratik jarayonlarga qo'shilishga tayyorlash muhimdir.

Bundan tashqari, jamiyatdagi barcha ijtimoiy qatlamlarga huquqiy madaniyatni o'rgatish va uni amaliyotga tatbiq etish jarayonini tizimli ravishda amalga oshirish kerak. Bu orqali fuqarolar, xususan, ayrim ijtimoiy guruhlar va chekka hududlarda yashovchi aholi, huquqiy bilimlarni oshirib, qonunlarga bo'lgan hurmatni kuchaytiradilar. Mamlakatimizda huquqiy madaniyatni yuksaltirish uchun davlat tomonidan ilgari surilgan huquqiy islohotlar va qonunchilikni takomillashtirishni davom ettirish zarur. Buning uchun huquqiy tizimni yanada shaffof qilish, fuqarolarning huquqiy yordam olish imkoniyatlarini kengaytirish va huquqiy xizmatlar sifatini oshirish kerak. Bu orqali davlatda huquqiy madaniyatni rivojlantirish va jamiyatni qonuniy nuqtai nazardan mustahkamlash mumkin. Yuksak huquqiy madaniyat mamlakat rivojlanishining ajralmas qismi hisoblanadi. Bu faqat huquqiy bilimni oshirishni emas, balki jamiyatda adolat, tenglik, huquqiy xabardorlik va qonun ustuvorligini ta'minlashni ham anglatadi [7]. Shu bois, yuksak huquqiy madaniyatni shakllantirish mamlakatimizni yanada barqaror, adolatli va rivojlangan davlatga aylantirishi mumkin. Yuksak huquqiy madaniyatni rivojlantirish uchun ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va huquqiy targ'ibot tadbirlarini samarali tashkil etish zarur. Bular orqali fuqarolar o'z huquqlarini bilib, ularga bo'lgan hurmatni kuchaytiradilar, bu esa jamiyatda qonun ustuvorligini va adolatni ta'minlashga yordam beradi. Yuksak huquqiy madaniyatning shakllanishi, nafaqat fuqarolarning, balki davlat organlarining ham huquqiy xabardorligini oshiradi va davlat boshqaruvining samaradorligini ta'minlaydi. Mamlakatimizda huquqiy madaniyatni rivojlantirish jarayonida yoshlarning o'rni alohida ahamiyatga ega. Yoshlarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash, ularga huquqiy ta'lim berish va ularni jamiyatdagi huquqiy jarayonlarga faol jalb qilish, mamlakatning kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, davlat tomonidan ilgari surilgan huquqiy islohotlar va qonunchilikni takomillashtirish jarayoni davom ettirilishi kerak.

Xulosa. Maqolada mamlakat rivojlanishida yuksak huquqiy madaniyatning o'rni va ahamiyati tahlil qilindi. Yuksak huquqiy madaniyat, jamiyatda huquqiy ongni shakllantirish, adolatni ta'minlash, qonunlarga hurmatni kuchaytirish va korrupsiyani kamaytirish orqali mamlakatning barqaror rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Fuqarolarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish, nafaqat ularning huquqiy bilimlarini oshirish, balki ularni qonunlarga hurmat bilan yondashishga va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga undaydi. Shu tarzda, yuksak huquqiy madaniyatni shakllantirish, nafaqat huquqiy tizimni yaxshilash, balki demokratik qadriyatlarni mustahkamlash, jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlash, shuningdek, mamlakat rivojlanishining barqaror va adolatli yo'lga qo'yilishida muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shovayev, S. (2020). Huquqiy madaniyat va uning jamiyatdagi o'rni. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi nashriyoti.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992). O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va boshqa huquqiy hujjatlar. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi.
3. Mirziyoyev, Sh. M. (2017). O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning jamiyatda huquqiy madaniyatni rivojlantirish borasidagi qarorlari va tashabbuslari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi davlat boshqaruvi akademiyasi.
4. Juraev, D. A. (2019). O'zbekistonning huquqiy tizimi: muammolar va istiqbollar. Toshkent: Advokatura instituti nashriyoti.
5. Tursunov, F. R. (2018). Huquqiy madaniyatning rivojlanishi va mamlakatning demokratik rivojlanishiga ta'siri. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudining ilmiy-uslubiy markazi.
6. Gulomov, M. D. (2020). Huquqiy madaniyatning ijtimoiy ahamiyati va uning davlat rivojlanishiga ta'siri. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
7. Baxtiyorov, B. T. (2017). Demokratik jamiyatda huquqiy madaniyat va uning shakllanishi. Toshkent: "Adolat" nashriyoti.